

1. I.ÚS 360/98 of 8 December 1998, U 74/12 SbNU 545
2. Thüringer Wahlgesetz für den Landtag, (Thüringer Landeswahlgesetz - ThürLWG -), ze dne 28. 3. 2012, GVBl. 2012, 309
3. Judgment of the Thuringian Constitutional Court of 15 July 2020, AZ. 9/2020 – VerfGH 2/20
12. Baroš, J., Herc, T., Jäger, P., Langášek, T., Majerčík, L., Matoušek, L., Mlsna, P., Popovičová, L., Pospíšil, I., Rychetský, P., Uhl, P. Komentář k ústavnímu zákonu České národní rady č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky. Wolters Kluwer ČR, 2015.
13. Consideration of reports submitted by States parties under article 18 of the Convention, Concluding observations of the Committee on the Elimination of Discrimination against Women, Czech Republic, CEDAW/C/CZE/CO/5, ze dne 10. listopadu 2010.
14. Written information on the steps taken to implement the recommendations of the UN Committee on the Elimination of Discrimination against Women concerning the promotion of over-representation of women in politics (Recommendation No. 23) and sterilization performed unlawfully (Recommendation No. 29) to the UN Convention on the Elimination of All Forms of discrimination against women for the period from 23 February 2016 to 31 December 2017, available at <https://www.vlada.cz/assets/ppov/rovne-prilezitosti-zen-a-muzu/dokumenty/Pisemna-informace-o-krocich-ucinenych-pri-realizaci-doporuceni-Vyboru-OSN-pro-odstraneni-diskriminace-zen.pdf>
15. Deppenheuer, O. Guten Gewissens in die gelenkte Demokratie. Cicero, 18. 2. 2019. Dostupné na <https://www.cicero.de/innenpolitik/paritaetsgesetz-brandenburg-rechtsstaat-moralismus-verfassungsbruch/plus>
16. Thüringer VerfGH verhandelt über Wahlgesetzänderung: Ist das Paritätsgesetz verfassungsgemäß?. In: Legal Tribune Online, 13.05.2020, https://www.lto.de/persistent/a_id/41608/
17. VerfGH: Keine Quote in Thüringen. In: Legal Tribune Online, 15.07.2020, https://www.lto.de/persistent/a_id/42213/
18. VerfGH in Weimar: Paritätsregelung fürs Thüringer Parlament gekippt. In: Legal Tribune Online, 15.07.2020, https://www.lto.de/persistent/a_id/42202/
19. <https://padesatprocent.cz/cz/statistiky/zastoupeni-zen-a-muzu-v-politice/senat-cr>
20. https://www.irozhlas.cz/zpravy-domov/vlada-odmitla-navrh-cssd-na-kvoty-pro-zeny-na-kandidatkach_201507011623_mvdydrova
21. https://parldok.thueringen.de/ParlDok/dokument/70445/siebtes_gesetz_zur_aenderung_des_thueringer_landeswahlgesetzes_einfuehrung_der_paritaetischen_quotierung.pdf
22. <https://verfassungsgericht.brandenburg.de/verfgbbg/de/presse-statistik/pressemitteilungen/detail/~23-10-2020-paritaetsgesetz-verfassungswidrig>
23. <https://www.lto.de/recht/nachrichten/n/vfg-brandenburg-9-19-55-19-paritaet-listen-parteien-landtagswahlen-verfassungswidrig/>
24. <https://rsw.beck.de/aktuell/daily/meldung/detail/verfassungsgericht-brandenburg-kippt-paritaetsgesetz>

Ірина Алексєнко
завідувач кафедри
міжнародних відносин та туризму
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
доктор політичних наук, професор

ЖІНОЧЕ ЛІДЕРСТВО ТА АДВОКАЦІЯ ПРАВ ЖІНОК: МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД

В умовах сьогодення звичним явищем політичного життя багатьох демократичних країн стає феномен жіночого лідерства, який представлений інститутом першої леді. Він виник у США як один з елементів політичної культури. Поява інституту першої леді, його розвиток та політичне значення саме в США пояснюється соціальною потребою та історичною традицією сильного впливу жінок в американському суспільстві. Хоча перша леді не є політичною особою в традиційному сенсі, існує чимало випадків, коли дружина президента впливала на ухвалення рішень як у внутрішній, так і у зовнішній політиці. Крім того, перша леді є певною мірою «обличчям» держави на міжнародній арені. Всередині країни дружина президента вважається «прикладом» для жіночої аудиторії: втіленням цінностей, моральних засад американського суспільства, а також відображає суспільні уявлення про образ «ідеальної жінки» свого часу. Для того, щоб завоювати прихильність американців, перші леді

повинні виконувати обов'язки, які корелюються з уявленнями суспільства щодо гендерних стереотипів та культурних норм, пов'язаних з жіночністю. Перша леді є не лише прикладом для наслідування, а й представницею американських жінок, яка має вплив на президента і політику. Саме тому перша леді аналізується з точки зору її внеску у зміни сприйняття жінок у політиці та жіночого лідерства. Поява терміну «перша леді» в суспільному дискурсі була пов'язана з інтересом до особи дружини президента США та її повсякденного життя, визнанням її важливої соціальної ролі як зразкової дружини, матері та господині. Поступово увага громадськості спрямовувалась до потенційного впливу, який може справляти перша леді на чоловіка-президента в процесі прийняття рішень або її залученості до політичних проєктів.

Як свідчать джерела, термін «перша леді» з'явився у політичному дискурсі США за часів президентства Франкліна Рузвельта. Активна роль його дружини Елеонори привернула увагу і громадськості, і преси, що у підсумку створило навколо її діяльності політичні дискурси, у центрі яких вона фігурувала вже як суб'єкт політики. Фактично, Елеонора Рузвельт трансформувала розуміння ролі першої леді та розширила сферу її діяльності з «традиційних обов'язків дружини» до політичного партнера президента. Наступниці пані Рузвельт вже самі створювали політичний дискурс навколо своєї фігури.

Дотепер статус першої леді залишається неофіційним і має здебільшого символічне значення. Тим не менш, до першої леді можуть бути застосовані окремі пункти нормативних документів, які визначають статус та врегульовують діяльність «дружини президента». Згідно з проаналізованими юридичними документами, дружина президента вважається посадовою особою або службовцем, виступає функціональним еквівалентом помічника президента та має у своєму розпорядженні штат працівників у Білому домі.

Перші леді, починаючи з Марти Вашингтон, виступали символами американських жінок і відповідали образу «ідеальної жінки» свого часу. Зміни ролі жінок у суспільстві та зміни ролі дружини президента відбувалися паралельно. Перші леді виступали каталізаторами суспільних змін у розумінні гендерної рівності та ролі жінки, а також індикаторами готовності американцями сприймати дружину президента як політичного гравця. До певного періоду перша леді випереджала звичайну американку в політичних можливостях, однак тепер звичайна американка випереджає першу леді, оскільки може обіймати високі політичні посади, в той час як дружина президента не може бути призначена на офіційну посаду та повинна відмовитись від своєї професійної діяльності на період президентства її чоловіка.

Різноманіття ролей першої леді надає їй широке коло можливостей для відстоювання прав жінок на національному рівні. Як політична радниця президента, перша леді може лобювати внутрішньополітичні ініціативи з питань політики гендерної рівності, як керівниця Офісу першої леді – забезпечувати американок робочими місцями в Білому домі, а отже політичними посадами, як громадська діячка – запускати та реалізовувати соціальні ініціативи та проєкти, направлені на розширення можливостей жінок, як господиня Білого дому – організувати прес-конференції для жінок-репортерів, як рольова модель – поширювати свою думку щодо питань гендерної рівності.

Адвокація прав жінок першою леді може виходити за межі державних кордонів США та ставати напрямом її міжнародної діяльності. Як посол доброї волі чи культурний дипломат, дружина президента США опікується захистом прав жінок на міжнародному рівні, виступаючи на тематичних міжнародних конференціях, запускаючи міжнародні соціальні програми, направлені на допомогу країнам, в яких становище жінок є незадовільним, поширюючи американські цінності (рівність, егалітаризм) та співпрацюючи з іншими першими леді в питаннях гендерної рівності.

У процесі державного управління перша леді виступає політичним партнером президента, оскільки «партнерство першої леді» є адаптивною характеристикою, яка не передбачає обов'язків та не є обов'язковою, а також може змінюватись впродовж президентської каденції чоловіка.

«First Ladyship» можна розглядати як форму жіночого лідерства, заснованого на певних ціннісних та етичних характеристиках. У випадку зі США лідерський потенціал першої леді може бути виявлений у громадській діяльності, оскільки як політичний лідер дружина президента поки не сприймається американцями, а її активна політична діяльність, як правило, викликає занепокоєння та обурення. Неготовність громадян США розглядати першу леді як політичного лідера пояснюється, по-перше, нормативною невизначеністю її статусу та сфер відповідальності та, по-друге, поглядами американців на роль жінки у суспільстві. Лідерський потенціал першої леді може бути направлений на захист прав жінок, на вихо-

вання жінок-лідерок та на розширення їх участі у політиці.

Отже, аналіз політичної діяльності першої леді США з використанням гендерного підходу є перспективним напрямом дослідження. Обрання Камали Гарріс на посаду віце-президентки США є індикатором суспільних змін, які вже відбулися, і водночас передбачає подальші трансформації уявлень про жінок у політиці, зокрема на вищих керівних посадах. Водночас намір Джилл Байден продовжити свою професійну діяльність створює ситуацію, коли роль першої леді може «перетягнути» на себе віце-президентка. Якщо подружжя Джо-зефа Байдена і надалі викладатиме у коледжі, це означатиме порушення 230-річної традиції, згідно якої дружина президента повинна проживати у Білому домі разом з чоловіком і цілком присвятити себе ролі першої леді. Поєднання професійної діяльності і ролі першої леді відобразиться на сприйнятті дружини президента як суб'єкта політики.

Окремим напрямом дослідження може бути створений ЗМІ медіаобраз дружини президента як політичної діячки та його вплив на суспільні настрої щодо політичного лідерства першої леді.

1. Brown M. Ethical leadership: A social learning perspective for construct development and testing / M. Brown, L. Treviño, D. Harrison // *Organizational Behavior and Human Decision Processes* / M. Brown, L. Treviño, D. Harrison., 2005. – С. 117–134.
2. Burden B. Ignorance is Bliss? Age, Misinformation, and Support for Women's Representation / B. Burden, Y. Ono. – Tokyo: The Research Institute of Economy, Trade and Industry, 2020. – 13 с.
3. Burrell B. Public Opinion, the First Ladyship, and Hillary Rodham Clinton / Barbara Burrell. – London: Routledge, 2016. – 181 с.
4. Copeland M. The Impact of Authentic, Ethical, Transformational Leadership on Leader Effectiveness [Електронний ресурс] / Mary Kay Copeland // St. John Fisher College. – 2016. – Режим доступу до ресурсу: https://fisherpub.sjfc.edu/cgi/viewcontent.cgi?referer=&httpsredir=1&article=1038&context=business_facpub.
5. Cosgrove B. Jackie Kennedy in the Early '60s: An American Icon [Електронний ресурс] / Ben Cosgrove // LIVE – Режим доступу до ресурсу: <https://www.life.com/people/jackie-kennedy-in-the-sixties-classic-photos-of-an-american-icon/>.
6. Costello M. The Origins of the American "First Lady" [Електронний ресурс] / Matthew Costello // The White House Historical Association. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.whitehousehistory.org/the-origins-of-the-american-first-lady>.
7. Curry C. Thank You, Michelle Obama: The First Lady's Incredible Legacy [Електронний ресурс] / Colleen Curry // Global Citizen. – 2017. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.globalcitizen.org/en/content/thank-you-michelle-obama-the-first-ladys-incredibl/>.
8. Dr. Jill Biden [Електронний ресурс] // Twitter – Режим доступу до ресурсу: <https://twitter.com/dr Biden>.
9. First Lady Biography: Betty Ford [Електронний ресурс] // National First Ladies' Library – Режим доступу до ресурсу: <http://www.firstladies.org/biographies/firstladies.aspx?biography=39>.

Анатолій Досич
референт Апарату
Урядової уповноваженої
з питань гендерної політики

МОНІТОРИНГ ВИКОНАННЯ ЗОБОВ'ЯЗАНЬ УКРАЇНИ В РАМКАХ «ПАРТНЕРСТВА БІАРРІЦЬ» З УТВЕРДЖЕННЯ ГЕНДЕРНОЇ РІВНОСТІ В 2021 РОЦІ

«Партнерство Біарріць» було започатковане лідерами країн Групи семи (G7) на саміті в місті Біарріці (Франція) 25 серпня 2019 року під головуванням Президента Французької Республіки Еммануеля Макрона. Мета ініціативи – посилити відповідальність та консолідувати зусилля міжнародної спільноти щодо досягнення гендерної рівності.

6 травня 2020 року Кабінет Міністрів України ухвалив Розпорядження № 505-р «Про схвалення проекту листа Уряду України до Міністерства Європи та закордонних справ Французької Республіки щодо участі Уряду України у міжнародній ініціативі «Партнерство Біарріць» з утвердження гендерної рівності».[1]

Зобов'язання були взяті за наступними напрямками:

1. Розвивати інклюзивний та гендерно чутливий публічний простір, дружній до